

Redovisning av åtgärdsprogram för gulfläckig igelkottspinnare, 2015–2019

(Hyphoraia aulica)



Hotkategori: Starkt hotad (EN)

Rapporten har upprättats av
Moa Pettersson, Sara Bergquist och Jeanette Erlandsson
Länstyrelsen i Hallands län

Foton framsida
Örjan Fritz

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

Koordinerande myndighet:

Länsstyrelsen i Hallands län

Tel: 010 - 224 30 00

E-post: halland@lansstyrelsen.se

Postadress: 301 86 Halmstad

Internet: www.lansstyrelsen.se/halland

Naturvårdsverket 2022

Förord

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett av flera verktyg för att nå det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, och även de övriga sex ekosystemrelaterade miljö kvalitetsmålen.

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper bidrar även till att uppnå Aichimål 12 inom Konventionen för biologisk mångfald som handlar om att senast 2020 ha förbättrat hotade arters bevarandestatus och mål 15, delmål 15.5 i de Globala målen för hållbar utveckling om att hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

Åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare har sedan 2016 koordinerats nationellt av Länsstyrelsen i Hallands län och dessförinnan av Södermanlands län. Denna rapport är en redovisning till Naturvårdsverket av genomförda åtgärder och resultat från programperioden. Rapporten innehåller även förslag om programmets eventuella fortsättning.

De konkreta slutsatserna i rapporten speglar författarens bedömningar och är inte en självklar återspeglning av Naturvårdsverkets ställningstagande. Rapporten kommer att användas som ett underlag för Naturvårdsverkets beslut om åtgärdsprogrammets fortsättning.

Samlad information om åtgärdsprogrammet finns på Naturvårdsverkets hemsida: Åtgärdsprogram för gulfläckig igelkottspinnare, ISBN 978-91-620-6325-2.

Stockholm oktober 2022

Maria Widemo
Chef Artenheten

Innehåll

FÖRORD	3
INNEHÅLL	4
SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND	6
VISION OCH MÅL	8
Vision	8
Långsiktigt mål	8
Kortsiktigt mål	8
GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	9
Dialog och samverkan	9
Aktiva åtgärder i fält	9
Datainsamling och analyser	10
Kostnad av genomförda åtgärder	10
RESULTAT AV GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	12
Biotopkrav och restaureringar	13
Inventeringar och observationer	14
SLUTSATSER	16
Förslag till beslut	17
Motivering till förlängning av åtgärdsprogrammet:	17
PUBLIKATIONSLISTA	19

Sammanfattning

Under programperioden har ytor av igenväxande kustnära sandmarker restaurerats, bland annat inom Sand Life, ÅGP och inom utvald miljö. Åtgärderna omfattar röjning av vedväxter, bortgrävning av vresros, skapande av sandblottor och andra småskaliga sandytor samt småskalig naturvårdsbränning av sandiga kusthedar och dyner.

Man har under programperioden funnit gulfläckig igelkottspinnare på nya lokaler, bland annat runt Nyköping och Nynäshamn där bara några enstaka fynd gjorts sedan tidigare. På Gotland gjordes ett upprop till allmänheten via media om att hålla ögonen öppna efter larverna och ett flertal rapporter kom in, även om de aldrig kunde styrkas med bild. Ett fynd av larver gjordes 2015 vid Fårö i sanddynerna, en ny miljö för fjärilen på Gotland där den annars förekommer på grusig sand- och hållmark.

Kartläggning av lämpliga miljöer för en eventuell framtida utsättning har gjorts i Halland. Det kan vara en angelägen åtgärd då populationerna är starkt fragmenterade.

Gulfläckig igelkottspinnare har haft en positiv populationsutveckling under tiden den varit ÅGP-art, men man kan inte se någon tydlig populationsförändring under den senaste programperioden och populationen är fortfarande mycket liten. I nya rödlistan för 2020 står arten kvar som starkt hotad (EN), jämfört med akut hotad (CR) som den var listad som vid programmets start 2010.

Åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare är ett angeläget program. Åtgärderna som krävs för att fjärilen ska ha en god livsmiljö gynnar också många andra hotade arter i kustnära sandmarker och på magra utmarksbeten. Behoven av öppna marker är mycket stor och åtgärdsbehoven är fortsatt stora. Då skötseln av lokalerna kräver småskalighet och finlir anser vi att programmet är viktigt då fjärilen inte kan skötas med mer allmänna och storskaliga naturvårdsåtgärder. Programmet har även en direkt koppling och utgör en del i satsningen och arbetet med åtgärder för pollinatörer i landskapet, och berör även åtgärder i flera andra åtgärdsprogram för arter knutna till sandmark, grusiga moräner och hållmarker.

Länsstyrelsen i Hallands län föreslår att åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare förlängs och kompletteras med en uppdatering samt kommentering av åtgärdstabellen.

Bakgrund

Gulfläckig igelkottspinnare, *Hyphoraia aulica*, är en kraftigt byggd spinnare som tillhör underfamiljen björnsplinnare. Arten förekommer i Mellaneuropa och österut ända till Japan. I Norden är arten känd med glesa fynd i Danmark och få lokaler längs södra Finland och på Åland. I Sverige förekommer arten mycket lokalt och var vid starten av programmet känd på två lokaler i nordvästra Skåne respektive sydvästra Halland, några platser på Öland och spridda fynd på Gotland. Idag är fjärilen även känd från trakterna mellan Nyköping och Nynäshamn samt Stockholms skärgård. Gulfläckig igelkottspinnare är i rödlistan 2020 klassad som starkt hotad (EN), att jämföra programstarten då arten klassades som akut hotad (CR).

Arten förekommer på torra, solexponerade marker med kortbevuxen vegetation och markblottor, gärna sandmarker, torrhetar, torrängar och grusiga strandvallar etc. Fjärilen är dagaktiv och flygtiden är normalt från mitten på maj till slutet av juni men är mycket sällan påträffad. Nyligen parade honor som inte har påbörjat äggläggningen kan knappt flyga p.g.a. bakkroppens tyngd och hanarna flyger mycket lågt och ryckigt över vegetationen och är då svårupptäckta. Honan lägger ägg i enlagriga äggsamlingar med upp till hundra ägg i varje på värdväxternas bladundersidor och dör strax efter att de sista äggen har lagts. De unga larverna sitter gärna i mindre grupper men även enstaka på skyddade ställen, till exempel mellan blad eller i ihoprullade blad. De växer långsamt och övervintrar i näst sista larvstadiet under grästuvor, mossa eller liknande. Det är något lättare att hitta larven, främst soliga vårdagar när den kommit fram efter övervintringen.

Larverna är polyfaga (i princip allätare) och det finns litteraturuppgifter som säger att den i Norden äter vickrar *Vicia spp.*, bräckor *Saxifraga spp.*, styvmorsviol, *Viola tricolor*, hökfibblor *Hieracium spp.*, sallat *Lactuca spp.*, kämpar *Plantago spp.*, rölleka *Achillea millefolium* och svinglar *Festuca spp.* Vid inventeringar i Halland har det även observerats att den födosökt på borsttåtel *Corynephorus canescens*, renlav *Cladonia spp* och bergsyra *Rumex acetoesella*. Mossa, fjolårsgräs samt buskar tycks vara viktiga för larvernas övervintring samt för att kunna söka skydd. De adulta fjärilarna är kortlivade och födosöker ej.

De mest överhängande hoten är igenväxning av artens habitat, markexploateringar eller ett alltför hårt betestryck på lokaler med betesdjur. De enskilda lokalerna skiljer sig avsevärt mellan länen där miljöerna växlar från sanddynshedar, hållmarker och grusig morän. Lokalerna i Stockholms län har kompletterat bilden av artens naturtyp ytterligare.

Gulfläckig igelkottspinnare kan betraktas som en något svårarbetad art. Den är tydligt lokal och populationerna är små och geografiskt åtskilda. Arten är inte känd för att migrera. Lokala populationer varierar ofta kraftigt i antal mellan olika år.

Vissa år kan larverna uppträda talrikt, men som regel är de fåtaliga. De vuxna individerna är sällan observerade och dras inte till ljus. Kunskapen om de adultas beteende och rörelsemönster måste betraktas som väldigt liten. I åtgärdsprogrammet omnämns att arten kan vara kraftigt parasiterad och vid insamling av larver för kläckning så har uppemot 50% av larverna varit parasiterade. Det kan också vara en förklaring till de stora fluktuationerna mellan åren.

Åtgärdsprogrammets första programperiod löpte 2010–2014 och slutredovisades 2014 av Länsstyrelsen i Södermanland, som då var nationell koordinator. Länsstyrelsen i Halland övertog 2016 koordineringen för åtgärdsprogrammet eftersom det då inte fanns någon känd förekomst av arten i Södermanlands län. I Halland fanns ett starkt fäste för arten och åtgärder hade utförts regelbundet under flera år på den aktuella lokalen. Ett förslag till uppdaterad åtgärdstabell skickades in till Naturvårdsverket i januari 2018 men har inte fastställts. Denna redovisning täcker programperioden 2015–2019 samt åtgärder utförda under 2020–2021.

De län som främst är berörda av programmet är de med kända aktuella förekomster; Halland, Kalmar, Gotland, Skåne, Stockholm och Södermanland. De viktigaste åtgärderna som föreslagits i åtgärdsprogrammet är röjningar på de strandnära lokalerna i Skåne och Halland, röjning och extensiv betesdrift eller slåtter i aktuella marker på Öland samt inventeringar för att öka kunskapen om artens förekomster i berörda län. På Gotland, där fjärilen förmodligen är utbredd men i det närmaste helt förbisedd, har i första hand inventeringar prioriterats tills artens status där är närmare känd. I åtgärdsprogrammets bilaga 2 finns en lista över då kända lokaler med riktlinjer för skötsel. Listan bör uppdateras med nya lokaler och skötselbehov. I åtgärdstabellen för 2010-2014 fanns inventering och uppföljning med som en åtgärd även i Uppsala, Östergötland, Jönköping, Kronoberg och Västra Götalands län, något som kan bli aktuellt även i kommande programperiod då arten kan vara förbisedd.

Förutom Halland har även Kalmar, Gotland, Skåne, Stockholms och Södermanlands län bidragit till denna redovisning.

Vision och mål

Den vision och de mål som nämns i åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare 2010–2014 lyder:

Vision

För att en gynnsam bevarandestatus skall kunna uppnås bör arten återta sitt gamla utbredningsområde från 1950-talet och hysa populationsstorlekar om minst 1 000 individer per område.

Långsiktigt mål

- Senast år 2025 har passande habitat skapats genom röjningar och ett balanserat bete så att ett större nätverk av lokaler uppnås, inom lämpliga områden i Syd- och Mellansverige.
- Det totala utbredningsområdet ökar till över 20 000 km² eller förekomstarean överstiger 2 000 km² och klassningen ändras till sårbar (VU).

Kortsiktigt mål

- Samtliga områden sköts på ett för arten gynnsamt sätt senast år 2013.
- Åtgärder för att skapa spridning mellan de olika delpopulationerna inom varje metapopulation har vidtagits senast år 2014.
- Senast år 2014 har populationsstorleken inom varje område, där arten idag förekommer, stigit till minst 500 individer.
- Senast år 2014 bör 10 lokaler vara nykoloniserade.
- Den kända förekomstarealen ökar till 3 km² till år 2014.

Genomförda åtgärder

I det här avsnittet ges en kortfattad beskrivning av de åtgärder som har genomförts samt kostnader under åtgärdsprogrammets giltighetstid. Noteras bör dock att åtgärdsprogrammet under den senaste programperioden inte har haft någon fastställd åtgärdstabell. Utöver ÅGP har åtgärder som kan gynna gulfläckig igelkottspinnare utförts inom förvaltning av skyddade områden, Utvald miljöprojekt och inom LIFE-projektet Sand Life.

Under programperioden 2015–2019 samt 2020–2021 har kostnaderna för åtgärder som redovisats på programmet uppgått till 205 000 kronor. Omfattande restaureringar och skötsel har dock utförts både på lokaler för arten och i andra lämpliga habitat, inom reservatsförvaltning och inom arbetet med andra åtgärdsprogram för hotade arter. Sand Life är ett exempel på större projekt där omfattande restaureringsinsatser gjorts under programperioden. Även stora informationsinsatser har varit en del av åtgärderna.

Dialog och samverkan

Lokalen i Skummeslöv i Hallands län ingår numera i det utvidgade reservatet Södra Skummeslöv och artens miljökrav lyfts särskilt i skötselplanen. Fältbesök vid lokalen har genomförts där både ÅGP och förvaltare deltagit för att diskutera skötseln ur både gulfläckig igelkottspinnarens behov och de andra hotade arterna som finns i området. Ett ökat exploateringsstryck och bostadsbyggande i angränsande områden medför ett ökat tryck från exempelvis friluftsliv. Artens specifika miljökrav med en småskalig mosaik har utgjort ett viktigt underlag vid diskussioner kring eventuella försiktighetsåtgärder eller reglering av exempelvis mountainbikeleder i närområdet. Det har även utgjort ett viktigt underlag för planering av skötselåtgärder i lämpliga miljöer för arten och lyfts fram vid seminarier och kurser i naturvårdsbränning i Halland.

Aktiva åtgärder i fält

Stora ytor av igenväxande kustnära sandmarker har under programperioden restaurerats och skötts inom Sand Life, förvaltning av skyddade områden och åtgärdsprogram för hotade arter. Åtgärderna rör både kända lokaler med sentida fynd av arten (Skummeslöv och Ängelholms strandskog) och andra lämpliga habitat. Åtgärderna omfattar ryckning och röjning av vedväxter, bortgrävning av vresros och annan oönskad vegetation, skapande av sandblottor samt småskalig naturvårdsbränning.

I Halland har planering påbörjats för en ”vresrosstrategi” med landskapsperspektiv för effektivt underhåll efter vresrosgrävning. Det är tänkt som en samordning mellan ÅGP och reservatsförvaltning för skötsel av tidigare Sand Life-områden och andra, både skyddade och oskyddade, områden längs kusten.

Flera av lokalerna i Stockholms och Södermanlands län ligger inom reservat och sköts därmed enligt skötselplan dock utan specifikt fokus på fjärilen.

Datainsamling och analyser

På Gotland gick länsstyrelsen i april 2019 ut med ett upprop i radio och sociala medier för att få in tips från allmänheten gällande observationer av larver. Ett antal tips erhöles men inga styrkta med bild. Arten eftersöktes även på den nyupptäckta lokalen på Fårö, och kunde konstateras även 2019. Detta i dynmiljö, vilket är ny biotop på Gotland där den annars bara är sedd på alvar och andra magra sandiga/grusiga marker i inlandet.

I Stockholm län utförde man inventeringar under 2016 och 2017 med hjälp av ideella entomologer. Även från Sörmland har det inkommit rapporter till artportalen under denna period från privatpersoner.

I Halland har man nästintill årligen följt upp arten genom att räkna larver, men då arten är svårinventerad och mängden larver man påträffar från en dag till en annan varierar resultatet kraftigt och det är svårt att dra några slutsatser om populationsutvecklingen.

I samband med en inventering i Halland 2016 kartlades även potentiella lokaler för eventuella framtida utsättningar av arten. Eftersök gjordes på kusthedar som liknar området vid Skummeslövstrand. Fem potentiella lokaler identifierades, några med behov av kompletterande skötselåtgärder för att optimera miljön för artens behov. Skummeslövstrand besöks så gott som årligen på våren inför bränningarna och larverna räknas då regelbundet.

Våren 2021 inventerades Skummeslövstrand och Sibirien utanför Ängelholm av länsstyrelsen i Halland och kunde då hitta larver av högre numerär än tidigare år. På den skånska lokalen var det första fynden på sedan 2013 och fynden var till stor del koncentrerade till en yta norr om Vege ås mynning. Inga fynd kunde göras i Ängelholms strandskog men de ytor som restaurerades inom SandLife börjar se lovande ut för arten.

Kostnad av genomförda åtgärder

Den totala kostnaden för genomförda åtgärder som bekostats via NV-ÅGP under programperioden 2015–2019 samt 2020–2021 uppgått till 205 000 kr (Tabell. 1).

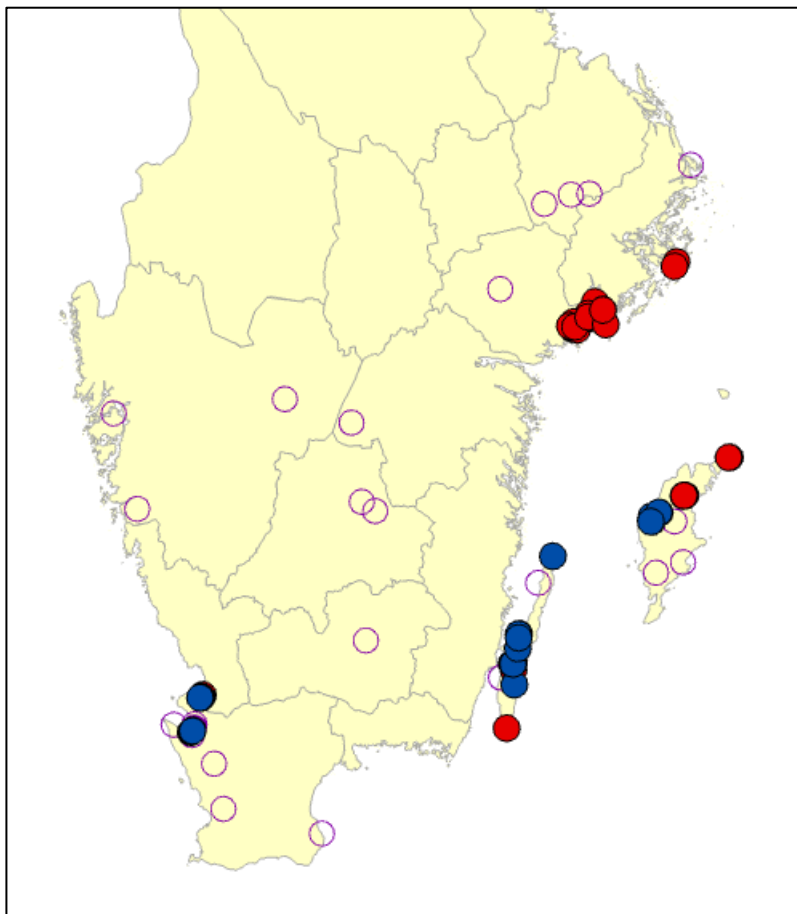
Utöver detta har åtgärder bekostats av förvaltning av skyddade områden (Naturvårdsverket) och Sand Life (EU, Naturvårdsverket och Stiftelsen skånska landskap).

Åtgärd	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totalt
Dialog & samverkan samt övergripande koordinering	0	8 500	0	0	13 100	39 200	50 400	111 200
Aktiva åtgärder i fält	0	7 300	0	0	0	0	18 000	25 300
Datainsamling & analyser	0	25 800	2 900	9 000	0	2 600	28 200	68 500
<i>Total uppskattad kostnad för åren 2015-2021</i>	0	41 600	2 900	9 000	13 100	41 800	96 600	205 000

Resultat av genomförda åtgärder

I det här avsnittet redovisas resultatet av de åtgärder som har genomförts under åtgärdsprogrammets giltighetstid.

Arten har haft en positiv utveckling sedan åtgärdsprogrammet startade då den var rödlistad som akut hotad, CR. Enligt senaste rödlistan 2020 är den listad som starkt hotad, EN, och det har varit svårt att under senaste programperioden utvärdera hur populationsutvecklingen sett ut.



Figur 1. Utbredning av gulfläckig igelkottspinnare i Sverige. Kartan är en uppdaterad version av figur 8 i åtgärdsprogrammet. Röda prickar anger lokaler som tillkommit som aktuella lokaler efter framtagandet av åtgärdsprogrammet 2010. Blå prickar anger det lokalerna som var kända med fynd från 1990–2009 enligt åtgärdsprogrammet. Ofyllda cirklar anger fynd före 1990. Data från Artportalen och figur 8 i åtgärdsprogrammet.

Biotopkrav och restaureringar

Arten förekommer på torra, solexponerade och väl-dränerade marker med kortvuxen vegetation och där bete förekommer bör betestrycket vara lågt. Vid Skummeslöv är det tydligt att larverna trivs i en extremt småskalig mosaik av sandhedar med en grövre vegetation av kråkris, ljung, mossor och renlavar samt partier med mer lågvuxen och gles sandhed (yngre successionsstadier). Larverna håller gärna till i gränsen mellan de båda stadierna och söker snabbt skydd i den grövre vegetationen när de inte är aktiva och de kryper då gärna långt ner i botten av renlavsmattorna eller mosskiktet. Den mest attraktiva maten (borsttåtel, bergsyra m.fl. växter) verkar dock finnas i de yngre successionsstadierna. Larverna ses sällan på större ytor med yngre successionsstadier där det följaktligen helt saknas grövre vegetation att söka skydd i. De åtgärder som behövs för att gynna arten är således att hålla dessa ytor öppna, solexponerade, med en mosaikartad vegetation av yngre och äldre successionsstadier samt där så behövs, reglerat betestryck.

På Öland ser man två exempel på när bete har missgynnat arten. Vid Beijershamn försvann arten efter ett stort markslitage från de betande djuren samt tilläggsfodret som lades ut på lokalen. Vid Jordtorpsåsen sjönk antalet observerade larver efter att åsen började betas och det finns idag inga fynd på lokalen sedan 2015.

På Hallandslokalen i Skummeslöv har populationen ökat från toppnoteringar på 40 larver år 2001 och år 2008 till hela 400 larver år 2012. Ökningen tros vara en effekt av de omfattande restaureringar som gjorts av Laholms kommun i samarbete med ÅGP och i LONA och Utvald miljö-projekt mellan 2005–2015. Sentida observationer bekräftar att populationsstorleken är svårbedömd då antalet observerade individer fluktuerar kraftigt under och mellan säsonger.

Lokalen vid Skummeslöv sköts delvis med bränning och ett av kärnområdena på lokalen brändes mer storskaligt 2014, och det var först 2021 man kunde konstatera att fjärilen åter nyttjade ytan. Denna erfarenhet ihop med de tidigare kunskaperna om att hårt betestryck missgynnar fjärilen visar på behovet av ”finlir” och behovet av att arbeta småskaligt på lokalerna. Vid en inventering 2021 kunde det konstateras att larverna återfanns i hela reservatet och där med koloniserat ytor man inte tidigare funnit dem på.

I de ytorna i Skälderviken som man restaurerade under SandLife börjar det nu komma gynnsam flora och strukturer för att fjärilen skall kunna återkolonisera området. I den blottade sanden börjar ny borsttåtel, sandstarr och kråkbär växa. Detta ger utrymme för att fjärilen som främst finns i södra delen av Ängelholms strandskog att sprida sig till de nyrestaurerade ytorna i norr där den tidigare har funnits.

Inventeringar och observationer

Arten är svårinventerad. Larven hittar man framförallt under våren (mars-april) då den kommer fram under relativt varma dagar, och den är mest aktiv under förmiddagen och eftermiddagen när det är lite fuktigt i vegetationen. Larven verkar undvika att vara aktiv mitt på dagen när det är som torrast och varmast, fast under dagar med högre markfuktighet så kan den visa sig även då. När det är lämpliga förhållanden är ofta många larver framme samtidigt medan de snabbt gömmer sig i vegetationen när det blir för kallt eller för varmt och torrt. Under samma dag kan det vara flera sådana perioder när larverna är aktiva och däremellan kan de vara helt försvunna. Larver kan också eftersökas under varma dagar från slutet av september till november då de små larverna som ska övervintra är framme för att äta, men de är då mindre i storlek och inte lika aktiva som på våren och därför svårare att hitta. Möjligen kan den även vara mer nattaktiv enligt Håkan Elmqvist (författaren till programmet).

Larverna har under den senaste tioårsperioden observerats under perioden 4 januari - 3 maj i de västra länen och 22 mars - 12 maj i de östra. Fynd med fler än 10 larver har gjorts mellan 25 februari och 19 april, och i mitten av oktober. Beroende på ankomsten av våren ser det ut som om den bästa tiden att inventera larver ligger från mitten av mars fram till och med tredje veckan i april. I Halland är en bra tid att ge sig ut att leta ungefär när de första bibaggarna börjar dyka upp i mars.

På lokaler med känd förekomst är eftersök av larver den lämpligaste metoden, då man även kan göra en populationsuppskattning för att följa trenderna. Vid eftersök på gamla lokaler utan sentida fynd eller helt nya lokaler med lämpliga habitat är en inventeringsmetod där framkläckta honor används för att locka till sig hannar effektivare. Metoden användes framgångsrikt i Stockholms län under programperioden (Håkan Elmqvist). Den har även använts för att upptäcka de nya lokalerna i Södermanland. Naturvårdsmässigt kan metoden ifrågasättas men om man tar hand om sina framkläckta individer och betalar tillbaka "lånet" av larver kan det innebära att återutsättningen även sker med ränta.

Via restaureringarna inom SandLife har stora ytor vid Ängelholms strandskog röjts i anslutning till där fjärilen har påträffats. Än så länge har inga nya fynd gjorts i det området men vegetationen börjar anta en hedliknande struktur.

I Halland gjordes 2016 en inventering av lokaler som skulle passa för utsättning. Tre huvudområden studerades och sammanlagt fem olika lokaler pekades ut. En av lokalerna bedömdes ha för högt betetryck, men övriga fyra ansågs passa för fjärilen om den framtida skötselmetoden blir småskalig bränning och att man håller efter uppslag av tall och sly.

Arten har under den senaste programperioden rapporterats på Artportalen från Stockholms, Södermanlands, Kalmar, Gotlands och Hallands län. Förutom på lokalen i Halland, där det som mest samtidigt har observerats ett drygt hundratal larver, är det observationer av ett fåtal individer som gjorts. I de flesta fallen rör det sig om observationer av larver. Glädjande nog visade det sig hösten 2017 att arten även har funnits (och finns) på ett tiotal lokaler i Södermanlands och Stockholms län. Dessutom gjordes återfynd av arten under våren 2021 på den skånska lokalen, där den inte har rapporterats sedan 2013.

I åtgärdsprogrammet beskrivs det att arten vissa år kan vara hårt parasiterade, upp mot 50% av larverna har varit parasiterade vid insamling för uppfödning och det är inte orimligt att tänka sig att detta kan bidra till naturliga fluktuationer inom de isolerade populationerna.

Slutsatser

I det här avsnittet redovisas en kortfattad bedömning av genomförda åtgärder och måluppfyllelse, samt rekommendation om programmets eventuella fortsättning.

Åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare är ett angeläget program. För att fjärilen skall ha en god livsmiljö krävs åtgärder som även gynnar många andra arter vid sandiga kusthedar, magra utmarksbeten och hållmarker.

Ytor av igenväxande kustnära sandmarker har under programperioden restaurerats, bland annat inom Sand Life, ÅGP och inom utvald miljö. Åtgärderna omfattar röjning av vedväxter, bortgrävning av vresros, skapande av sandblottor och andra småskaliga sandytor samt småskalig naturvårdsbränning av sandiga kusthedar och dyner.

Flera nya lokaler för gulfläckig igelkottspinnare har tillkommit under programperioden, bland annat runt Nyköping och Nynäshamn där bara några enstaka fynd gjorts sedan tidigare. Vid ett utrop till allmänheten via media på Gotland om att hålla ögonen öppna efter larverna och ett flertal rapporter kom in, även om de aldrig kunde styrkas med bild. 2015 gjordes ett fynd av larver vid Fårö i sanddynerna, en ny miljö för fjärilen på Gotland där den annars förekommer på grusig sand- och hållmark.

Under programperioden har ett underlag tagits fram för framtida utsättningar längs Hallandskusten så man inventerat lämpliga miljöer för fjärilen. Utsättning är en angelägen åtgärd då populationerna idag är starkt fragmenterade.

Även om arten haft en positiv utveckling under tiden den varit ÅGP-art så är det svårt att se någon tydlig populationsförändring under den senaste programperioden. Populationen är fortsatt mycket liten, fragmenteringen stor och populationen fluktuerar starkt mellan åren. I rödlistan från 2020 kvarstår fjärilen som starkt hotad (EN), jämfört med akut hotad (CR) som den var listad vid programmets start.

De långsiktiga målen föreslås kvarstå frånsett ändrat årtal: Senast år 2025 har passande habitat skapats genom röjningar och ett balanserat bete så att ett större nätverk av lokaler uppnås, inom lämpliga områden i Syd- och Mellansverige samt att det totala utbredningsområdet ökar till över 20 000 km² eller förekomstarean överstiger 2 000 km² och klassningen ändras till sårbar (VU). I rödlistan 2020 är arten fortfarande klassad som starkt hotad (EN). Förekomstarean skattas då till 150 (128–250) km².

Förslag till beslut

Länsstyrelsen i Hallands län föreslår att åtgärdsprogrammet för gulfläckig igelkottspinnare förlängs och kompletteras med en uppdatering samt kommentering av åtgärdstabellen. De långsiktiga och kortsiktiga målen föreslås kvarstå med uppdaterade årtal.

Motivering till förlängning av åtgärdsprogrammet:

Endast vissa av de föreslagna åtgärderna är genomförda och arten är fortfarande starkt hotad. Detta är det starkaste argumentet till att förlänga programmet en period till. Programmet och artens specifika miljökrav på öppna torra, solexponerade marker med kortbevuxen vegetation utan intensivt bete. Behovet av en småskalig mosaik på sandiga kusthedar utgör vidare ett viktigt underlag för skötselplanering på aktuella och närliggande lokaler.

Behov av uppföljning av skötsel på aktuella och närliggande lokaler kvarstår. I åtgärdsprogrammets andra bilaga listas de då kända lokalerna med riktlinjer för skötsel. Denna bilaga bör uppdateras med de nytillkomna lokalerna samt att en översyn görs på de äldre lokalerna för att utreda huruvida skötselråden fortfarande är aktuella. Inga lokaler på Gotland eller i Stockholm eller Sörmlands län finns omnämnda så det är av stor vikt att dessa kommer med i en uppdatering.

Fortsatt inventering är nödvändig då de senaste två fynden i Stockholms län och Sörmlands län visar på att arten sannolikt förekommer på fler lokaler och i fler typer av livsmiljöer än vad som tidigare var känt. Då arten kan vara förbisedd finns anledning att i en kommande programperiod titta närmare på behov av inventering och uppföljning i fler län, exempelvis Uppsala, Östergötland, Jönköping, Kronoberg och Västra Götalands län.

Uppföljning av genomförda åtgärder för att studera effekter på den lokala populationen och få svar på om restaureringarna varit gynnsamma är också lämpligt. Det kan för vissa populationer ske inom skötselanslaget. En samordning med uppföljning inom skyddade områden skulle sannolikt bli mest effektivt för denna art.

Artens biotopval överlappar flera andra arter i vissa län vilket gör att de går att samköra och finansiera tillsammans med andra program under förutsättning att de åtgärdsprogrammen också finns kvar. Artens specifika miljökrav med en småskalig mosaik innebär att hänsyn till arten utgör ett viktigt underlag vid planering av skötselåtgärder i lämpliga miljöer.

Då arten är svårspidd finns behov av en utsättningsstrategi för att utreda möjligheten att förstärka lokala populationer och för att minska fragmenteringen.

Publikationslista

Larsson, K. 2017. Insekter som signalarter för öppna marker i södra Sverige. Länsstyrelsen i Hallands län & Kristianstad Vattenrike.

Fritz, Ö., Gunnarsson, J., Larsson, K. och Persson, K. 2012. Skötsel gynnar biologisk mångfald på kustnära sandmarker – Uppföljning 2011 av ÅGP-åtgärder i Halland. Länsstyrelsen i Hallands län, meddelande 2012:14.

Länsstyrelsen i Skåne län. 2018. Att satsa stort för att gynna det lilla – Restaurering och skötsel av sandmark i södra Sverige. Erfarenheter från projekt Sand Life 2012–2018. Länsstyrelsens rapportserie 2018:10.